

KINNITATUD
Märjamaa Vallavolikogu10.2024
määrusega nr

Märjamaa valla arengukava 2018-2030

SISUKORD

Sissejuhatus	5
1. Märjamaa valla arengueeldused	6
1.1. Valla keskus ja piirkonnad	6
1.2. Rahvastik	8
2. Märjamaa valla arengustrateegia.....	9
2.1. Märjamaa valla SWOT analüüs ja valdkonnaülesed väljakutsed.....	9
2.2. Visioon ja valdkonnaülesed eesmärgid	10
3. Valdkondlikud väljakutsed ja eesmärgid	11
3.1. Haridus, huvitegevus ja noorsootöö	11
3.1.1. Alusharidus.....	11
3.1.2. Üldharidus	12
3.1.3. Huviharidus ja huvitegevus.....	15
3.1.4. Noorsootöö	16
3.2. Kultuur, sport, vaba aeg.....	16
3.2.1. Valla raamatukogud	16
3.2.2. Valla kultuurielu, külaliikumine, ülevallalised üritused	17
3.2.3. Muuseum.....	18
3.2.4. Sporditegevus, tervisesport ja spordirajatised.....	18
3.3. Sotsiaalhoolekanne ja tervishoid	19
3.3.1. Sotsiaalhoolekanne ja –teenused.....	19
3.3.2. Tervishoid ja rahva tervise edendamine.....	21
3.4. Tehniline infrastruktuur	21
3.4.1. Energiamajandus	21
3.4.2. Teed, tänavad ja liikluskorraldus	23
3.4.3. Tänavavalgustus	24
3.4.4. Vesi ja kanalisatsioon.....	25
3.5. Keskkond ja maakasutus	26
3.5.1. Jäätmekäitlus	26

3.5.2.	Keskkonnakaitse, keskkonnateadlikkus ja keskkonnatervis	27
3.5.3.	Maakasutus, heakord ja haljastus	27
3.6.	Ettevõtlus	28
3.6.1.	Ettevõtlus ja kohalik majandus	28
3.6.2.	Turism	30
3.7.	Ühistransport	31
3.8.	Valla juhtimine, koostöö ja avalik kord.....	32
3.8.1.	Juhtimine	32
3.8.2.	Piirkondlik ja rahvusvaheline koostöö	33
3.8.3.	Avalik kord ja turvalisus	33
4.	Arengukava seire.....	35
Lisad	36
Lisa 1.	Märjamaa valla tegevuskava	36
Lisa 2.	Märjamaa valla investeringute kava 2023-2027.....	36
Lisa 3.	Märjamaa valla eelarvestrateegia 2024-2027	36

SISSEJUHATUS

Märjamaa vald moodustati 21. oktoobril 2017. aastal endise Märjamaa valla (01.01.2017 seisuga 6551 elanikku) ja Vigala valla (01.01.2017 seisuga ca 1248 inimest) vabatahtliku ühinemise tulemusel. Ühinemise käigus ühendati elanike soovil Märjamaa vallaga endise Raikküla valla Riidaku, Pühatu ja Kõrvetaguse külad (01.01.2017 seisuga kokku 66 elanikku). Märjamaa valla ja Vigala valla ühinemise põhimõtted ja eesmärgid on fikseeritud ühinemislepingus¹, mille alusel kuulub Märjamaa valla koosseisu Vigala osavald.

Märjamaa valla pindala on 1162,71 km², olles Rapla maakonnas territooriumilt suurim vald. Kogu Eesti kontekstis on Märjamaa vald pindala poolest seitsmendal kohal. Elanike arv 01.01.2023 seisuga oli 7 548 inimest, s.o ca 6,5 inimest km² kohta.²

Märjamaa valla naaberomavalitsused on Saue vald, Lääne-Nigula vald, Lääneranna vald, Põhja-Pärnumaa vald, Kehtna vald ja Rapla vald.

Arengukava koostamise aluseks on Märjamaa valla ja Vigala valla varasemad arengukavad: Märjamaa valla arengukava 2010–2025³ ja Vigala valla arengukava 2016–2023⁴ ning ühinemislepingus määratud eesmärgid ja tegevused.

Arengukava esimeses osas on kirjeldatud Märjamaa valla peamised asukohast tingitud arengueeldused koos rahvastiku ja piirkondade lühiülevaatega. Teises osas on välja toodud strateegia koos visiooni ning valdkonnaüleste eesmärkidega. Kolmas osa sisaldab valdkondlike ülevaateid, väljakutseid, eesmärke ja tegevusi. Neljas osa kajastab arengukava seire, hindamise ja uuendamise protsessi. Arengukava lisad on Märjamaa valla tegevuskava (Lisa 1), Märjamaa valla investeeringute kava (Lisa 2) ja Märjamaa valla eelarvestrateegia (Lisa 3). Investeeringute kavas on toodud eeldatavad investeeringute maksumused, mis vastavalt tegelikele hanketulemustele võivad jooksva aasta lõikes muutuda. Investeeringud on jaotatud alajaotustesse: haridus, huvitegevus ja noorsootöö; kultuur, sport ja vaba aeg; majandus ja avalik teenus; sotsiaaltoetused ja tervishoid.

¹ <https://www.riigiteataja.ee/akt/429122016102>

² <https://marjamaa.ee/kulad-ja-elanikud>

³ <https://www.riigiteataja.ee/akt/426092017019>

⁴ <https://www.riigiteataja.ee/akt/419102016022>

1. MÄRJAMAA VALLA ARENGUEELDUSED

1.1. Valla keskus ja piirkonnad

Märjamaa vallas on 113 asustusüksust – vallakeskus Märjamaa alev ja 112 küla. Suuremad piirkonnakeskused on Märjamaa alev, Vana-Vigala, Kivi-Vigala, Varbola, Sipa, Laukna, Valgu, Kasti ja Teenuse. Asustusüksuste suurest arvust ja pindalast lähtuvalt on võimalik Märjamaa vald jaotada kümneks piirkonnaks (vt Joonis 1):

- Varbola piirkond
- Märjamaa piirkond
- Sipa piirkond
- Laukna piirkond
- Haimre-Kasti piirkond
- Teenuse piirkond
- Konuvere-Paeküla piirkond
- Valgu-Velise piirkond
- Vana-Vigala piirkond
- Kivi-Vigala piirkond

Valla administratiivkeskus on Märjamaa alev, mis asub olulises teede ristumiskohas (põhimaantee põhja-lõuna suunaline Tallinn-Pärnu-Ikla; ida-lääne suunaline Tartu-Paide-Märjamaa-Haapsalu). Tallinnasse ja Pärnusse on võrdselt 65 km. Maakonnakeskus Rapla on 30 km kaugusel.

Asukohast lähtuvalt mõjutab valla arengut oluliselt Tallinn-Pärnu-Ikla maantee, mis avaldab transiitliiklusest ning heast ühendusest Tallinna ja Pärnuga valla arengule positiivset mõju. Samas trassikoridoriga seatud piirangud võivad saada elanikele ja maaomanikele oluliseks takistuseks.

Märjamaa valla ruumilised eesmärgid ja arengusuunad kajastatakse valla üldplaneeringus. Hetkel kehtib Märjamaa vallas Märjamaa valla üldplaneering (kehtestatud Märjamaa Vallavolikogu 20.06.2000 määrusega nr 11), Märjamaa alevi üldplaneering (kehtestatud Märjamaa alevivolikogu 19.12.2000 määrusega nr 13) ja endise Raikküla valla Kõrvetaguse, Pühatu ja Riidaku külade osas Raikküla valla üldplaneering (kehtestatud Raikküla Vallavolikogu 17.06.2002 määrusega nr 63 ja muudeti 17.12.2003 määrusega nr 19).⁵ Endise Loodna valla (haldusüksus enne 2002. aasta haldusreformi) ja Vigala valla territooriumi osal üldplaneering puudub. Valla ruumilise arengu jätkusuutlikkuse eelduseks on kogu Märjamaa valla territooriumi hõlmava üldplaneeringu koostamine, millega alustati 2018. aasta detsembris.

⁵ <https://marjamaa.ee/kehtiv-uldplaneering>

MÄRJAMAA VALLA PIIRKONNAD

Joonis 1. Märjamaa valla piirkonnad

1.2. Rahvastik

Rahvastikuregistri andmetel⁶ elas Märjamaa vallas 01.01.2024 seisuga 7511 inimest, nendest 3802 olid mehed ja 3709 naised. Meeste-naiste osakaal on vastavalt 50,6% ja 49,4%. Elanike arv Märjamaa vallas on näidanud langustrendi, 01.01.2024 seisuga on langenud 37 inimese võrra võrreldes 01.01.2023 seisuga. Sisseränne Märjamaa valda ja väljaränne Märjamaa vallast on kõige tihedamalt seotud Tallinna ja tema tagamaaga, sest antud piirkond on olnud Eesti majandusarengu kasvumootor. Märjamaa vald kuulub keskmise rahvaarvuga valla hulka Eestis ja on Raplamaa arvestuses suuruselt teine omavalitsus.

Ligi 40% valla elanikest on koondunud valla keskusse ja sellega piirnevatesse küladesse. Tabelis 1 kajastatakse rahvastikuregistri andmete alusel elanike arvu muutust Märjamaa valla suuremates asustusüksustes aastatel 2019 ja 2024.

Tabel 1. Elanike arvu muutus 2019 vs 2024

Asustusüksus	Elanike arv 2019 a	Elanike arv 2024 a	Muutus 2019 vs 2024 a
Kasti küla	166	169	3
Kivi-Vigala küla	211	223	12
Laukna küla	171	173	2
Märjamaa alev	2631	2473	-158
Orgita küla	429	417	-12
Rangu küla	111	130	19
Sipa küla	272	250	-22
Sõtke küla	129	124	-5
Valgu küla	228	220	-8
Vana-Vigala küla	289	285	-4
Varbola küla	205	215	10

Märjamaa valla rahvastikuprognosis aastani 2040 on koostatud kolme stsenaariumina⁷ (vt tabel 2).

Tabel 2. Elanike arvu muutus

Stsenaarium	2020 vs 2040.a	sh. vanus 0–14	vanus 15–64	vanuses 65+
Baasstsenaarium	-9% kuni -10%	kuni -15%	-15% kuni -7%	~17%
Optimistlik stsenaarium	-4% kuni -5%	kuni -10%	-11%	kuni 17%
Jätkustsenaarium	- 20%	- 30%	-30%	11-12%

Baasstsenaariumi järgi moodustavad 2040. aastal rahvastikust ligi 28–29% vanemaealised vanuses 65+, tööaliste elanike osakaal väheneb 58%-ni ning laste ja noorte vanuses 0–14 osakaal väheneb võrreldes 2020. aastaga 13%. Optimistliku stsenaariumi järgi moodustavad 2040. aastal rahvastikust 29% vanemaealised vanuses 65+, tööalised elanikud 58% ja 0-14 aastased 14%. Jätkustsenaariumi järgi moodustavad 2040. aastal rahvastikust 31–32% vanemaealised vanuses 65+, tööaliste elanike osakaal elanikkonnast väheneb 56%-ni ning laste ja noorte vanuses 0–14 osakaal väheneb võrreldes 2020. aastaga 12%.

⁶ <https://marjamaa.ee/kulad-ja-elanikud>

⁷ <https://lingid.ee/CCdMA>

2. MÄRJAMAA VALLA ARENGUSTRATEEGIA

2.1. Märjamaa valla SWOT analüüs ja valdkonnaülesed väljakutsed

Valla jätkusuutliku arengu tagab valla tugevuste ja arenguvõimalused ärakasutamine ning valla nõrkuste osakaalu vähendamine ning ohtude vältimine ja ennetamine, mida kajastab tabel 2.

Tabel 2. Märjamaa vallas SWOT analüüs

TUGEVUSED	NÕRKUSED
<ul style="list-style-type: none"> • Hea geograafiline asukoht, teede ristumiskoht põhja-lõuna ja ida-lääne suunas. • Mitmekesine ja aktiivne kultuurielu ja kvaliteetsed kultuuriobjektid. • Traditsioonilised kultuuriüritused. • Terviklik haridusasutuste skaala, mis katab kogu valla. • Mitmekesised huvihariduse ja huvitegevuse võimalused. • Tugev vallakeskus koos mitmekülgsede teenustega. • Teotahtelised inimesed. • Puhas loodus. • Turvaline elukeskkond. • Vallas on oma ujula, kino ja muuseum. • Tugevad kogukonnad ja aktiivsed külad. • Rikas oma lugude ja legendide poolest. 	<ul style="list-style-type: none"> • Elanikkonna vähenemine ja vananemine. • Hajaasustus. • Infrastruktuuri (avalikud hooned, teedevõrk, tänavavalgustus) ülalpidamiskulud suured. • Avalikud hooned alakasutuses ja amortiseerunud. • Vajadustele mittevastav ühistransport. • Teehooldusvahendeid ei ole piisavalt. • Piiratud töökohtade valik. • Huvi ja koostöö puudumine loodushoius. • Vähenes osalus riigi- ja isikukaitses. • Eestvedajate ja „sädeinimeste“ vähesus, tegijad väsivad, motivatsiooni puudus, järelkasvu napib. • Turismimagneti puudumine (objekt, sündmus). • Elamisvõimaluste, eriti üüripindade, puudus. • Keskustes on tänavavalgustus puudulik või amortiseerunud.
ARENGUVÕIMALUSED	OHUD
<ul style="list-style-type: none"> • Via Baltica arendamine. • Tihedam bussiliiklus Tallinna ja Pärnuga. • Suured turismikeskused Tallinna ja Pärnu lähedal. • Orgita ettevõtluspiirkonna arendamine. • Koostöö teenuste arendamisel. • Innovatiivsed lahendused hariduses, avalike teenuste tagamisel ning kaugtöö tegemisel. 	<ul style="list-style-type: none"> • Riigi investeringute vähenemine (teed, EL toetused). • Linnastumine suurte linnade suunas, kus paremad elamise, töötamise ja palgatulu võimalused. • Ootamatud poliitilised ja õigussüsteemi muutused. • Liigne bürokraatia. • Haritud inimeste väljaränne vallast ja Eestist. • Ohtusid ei tajuta, keeldutakse uskumast. • Erainvesteringute vähenemine.

SWOT analüüsisist lähtuvalt on välja toodud peamised väljakutsed (probleemid), mille kaudu on võimalik soovitud tulemus ja eesmärgid formuleerida.

Valdkonnaülesed väljakutsed:

1. Ühistranspordi kvaliteet ja teede halb seisukord ei taga elanike vajadusi rahuldavat liikumisvõimalust ja ühendust keskustega.
2. Noorte ja motiveeritud spetsialistide tulekut pärsib elamispindade vähesus ja kindlustunde puudumine, piirkond ei ole pankadele atraktiivne.
3. Elanikkonna vähenemisest tingitult on avalike teenuste ja haridusasutuste kasutajate arv väike, avalikud hooned on alakasutuses ja amortiseerunud.
4. Valla tulubaasi vähenemisel ei ole võimalik avalikus kasutuses olevat taristut/kinnisvara nõuetekohaselt arendada ja majandada.
5. Ettevõtlust pärsib äri- ja tootmispindade puudus, palju nõukogudeaegset pärandit ja tugev konkurents töajõu osas.
6. Liigne bürokraatia pärsib arengut ja teotahet.

2.2. Visioon ja valdkonnaülesed eesmärgid

VISIOON

Märjamaa on turvaline, atraktiivne, loodussõbraliku elu- ja töökeskkonnaga, ettevõtlusele ning võimalustele avatud vald, kus on optimaalne avalike teenuste võrgustik, head transpordi- ja liikumisvõimalused ning aktiivsed kogukonnad ja teotahet inimesed, kes hindavad kodukoha kultuuri- ja looduspärandit, arvestavad piirkondade eripäradega ning väärtustavad erinevate põlvkondade vahelist sidusust ja koostööd.

Visiooni elluviimiseks on püstitatud viis strateegilist valdkonnaülest eesmärki, mille täitmist toetavad valdkondlikud eesmärgid ning tegevused.

Arengukava koostamisel on arvestatud kaheksa valdkonnaga (vt arengukava peatükk 3), mis on liigitatud järgmiselt:

- 1) haridus, huvitegevus ja noorsootöö;
- 2) kultuur, sport, vaba aeg;
- 3) sotsiaalhoolekanne ja tervishoid;
- 4) tehniline infrastruktuur;
- 5) keskkond ja maakasutus;
- 6) ettevõtlus;
- 7) ühistransport;
- 8) valla juhtimine, koostöö ja avalik kord.

Valdkonnaülesed eesmärgid:

- **Märjamaa on turvaline, atraktiivne ning loodussõbraliku elu- ja töökeskkonnaga vald.**
- **Avalike teenuste võrgustik on optimaalne ja kättesaadav kõikidel vallaelanikele.**
- **Tehniline infrastruktuur on hästi toimiv ning vajadustele vastav.**
- **Välja on arendatud atraktiivsed ettevõtluspiirkonnad, vallas tegutsevad ettevõtted ja ettevõtlikud inimesed tagavad kõrge tööhõive ja tasuvad töökohad piirkonnas.**
- **Avatud, kogukondi kaasav ja piirkondade eripärasid arvestav juhtimine.**

3. VALDKONDLIKUD VÄLJAKUTSED JA EESMÄRGID

3.1. Haridus, huvitegevus ja noorsootöö

3.1.1. Alusharidus

Märjamaa valla probleemiks on olnud elanikkonna arvu vähenemine ja üheks tagajärjeks laste vähesus koolides ja lasteaedades. Ühtse juhtimise alla on viidud Sipa ja Laukna lasteaed, Orgita ja Kasti lasteaed, Valgu põhikool ja lasteaed, Varbola algkool ja lasteaed ning Kivi-Vigala lasteaed ja põhikool. Kahes erinevas hoones asuvad Sipa-Laukna lasteaed (alates 01.09.2025 suletakse Sipa hoone), Kasti-Orgita lasteaed, Kivi-Vigala lasteaed ja põhikool.

Märjamaa valla lasteaedades käis 2023/2024. õppeaastal 322 last (vt tabel 3).

Tabel 3. Märjamaa valla lasteaiad

Jrk nr	Asutuse nimi	Rühmade arv	Laste arv 2023/2024. õa
1.	Kasti-Orgita Lasteaed	6	97
2.	Kivi-Vigala Põhikool	1	15
3.	Märjamaa Lasteaed Pillerpall	6	109
4.	Sipa-Laukna Lasteaed	2	25
5.	Valgu Põhikool	1	20
6.	Vana-Vigala Lasteaed	1	20
7.	Varbola Lasteaed-Algkool	2	36
KOKKU:			322

Laste arv väheneb 2023 aastaga võrreldes prognoosiperioodi lõpuks ~5%. Aastal 2030 on lasteaia eas lapsi prognoositavalt 309 (vt tabel 4).

Tabel 4. Lasteaialaste arvu prognoos

Asutuse nimi	Lasteaialaste arvu prognoos 2027	Lasteaialaste arvu prognoos 2030
Kasti-Orgita Lasteaed	87	119
Kivi-Vigala Põhikool	18	15
Märjamaa Lasteaed Pillerpall	98	94
Sipa-Laukna Lasteaed	19	19
Valgu Põhikool	18	18
Vana-Vigala Lasteaed	16	16
Varbola Lasteaed-Algkool	30	28
KOKKU:	286	309

Alushariduse väljakutsed:

- Märjamaa valla haridusvõrgu arengustrateegia koostamine ja elluviimine.
- Erivajadustega laste märkamine ja õpe.
- Tugispetsialistide puuduse vähendamine.
- Lasteaedade õpikeskkonna kaasajastamine.
- Hoonete rekonstrueerimine.
- Lasteaedade õuealade valgustamine.

Eesmärk:

- Valla lasteaedade poolt pakutud alusharidus on vajadustest lähtuv, vastab kaasaja nõuetele, on valla ulatuses ühtlaselt hea ja vanemate poolt tunnustatud. Lasteaedade õpikeskkond on turvaline ja ajale vastav ning sellega on rahul nii lapsed, lapsevanemad kui ka lasteaia töötajad.

Eesmärgi saavutamist mõõtvad indikaatorid:

- Kvalifitseeritud lasteaiaõpetajate osakaal on vähemalt 95%, algtase 91%.
- Lastevanemate rahulolu lasteaedades osas on kasvavas trendis.
- Aastakse 2030 osutatakse kõikides valla lasteaedades tugispetsialistide teenust, algtase 6.

3.1.2. Üldharidus

Märjamaa valla hallata on kokku viis üldhariduskooli: Kivi-Vigala Põhikool, Märjamaa Gümnaasium, Valgu Põhikool, Vana-Vigala Põhikool, Varbola Lasteaed-Algkool ja Märjamaa valla territooriumil Vana-Vigala külas tegutseb riigikoolina Vana-Vigala Tehnika- ja Teeninduskool.

Märjamaa valla üldhariduskoolides õpis 2023/2024. õppeaastal 762 last (vt tabel 5).

Tabel 5. Märjamaa valla üldhariduskoolidest käivate laste arv 2023/2024. õa

Jrk nr	Asutuse nimi	I kooliaste (I–III)	II kooliaste (IV–VI)	III kooliaste (VII–IX)	gümnaasium
1.	Varbola Lasteaed-Algkool	7	2		
2.	Valgu Põhikool	14	17	27	
3.	Vana-Vigala Põhikool	21	20	39	
4.	Kivi-Vigala Põhikool	15	8	12	
5.	Märjamaa Gümnaasium	141	166	188	85
KOKKU:		198	213	266	85

Rahvastikuregistri andmetel on 2024–2028. aastatel Märjamaa vallas kooli minevate laste arv kajastatud tabelis 6.

Tabel 6. Märjamaa valla üldhariduskooli minevate laste arv perioodil 2024–2028 aasta

piirkond	2024/2025. õa	2025/2026. õa	2026/2027. õa	2027/2028. õa	2028/2029. õa	kokku 2024–2028
Varbola	7	5	8	7	2	29
Märjamaa	34	31	32	31	33	161
Haimre-Kasti	2	2	5	5	5	19
Sipa	2	3	3	5	1	14
Laukna	1	2	1	1	5	10
Teenuse	1	2	0	1	1	5
Konuvere-Paeküla	1	0	3	1	1	6
Valgu-Velise	12	6	3	9	8	38
Vana-Vigala	2	5	7	10	5	29
Kivi-Vigala	4	5	5	3	4	21
KOKKU:	66	61	67	73	65	332

Varbola Lasteaed-Algkool

Varbola Lasteaed-alkool on vallas ainuke algkool. Aedkool on innovaatiline ja õppijakeskne kaasav kogukonna haridusasutus, mille missiooniks on säilitada hea õpi- ja töökeskkonnaga haridusasutus, kus õpilased õpivad 1.–4. klassini õpilaste arvust olenemata ning hoida ja edendada lasteaias sobitus- ja aiarühma tegevust. Varbola koolis õppis 2018/2019. õppeaastal 23 õpilast ja 2023/2024. õppeaastal 9 õpilast. Õppeaastal 2029/2030 astub prognoositavalt I klassi 4 õpilast (vt tabel 7).

Tabel 7. Varbola Lasteaed-Algkooli I klassi õpilaste arvu prognoos

Varbola Lasteaed-Algkool	2024/2025. õa	2025/2026. õa	2026/2027. õa	2027/2028. õa	2028/2029. õa	2029/2030. õa
I klassi astuvate õpilaste arv	10	4	7	3	4	4

Valgu Põhikool

Valgu Põhikool koos lasteaia ruumidega asub endise Valgu mõisa hoones. Kooli juurde kuulub 9,5 ha suurune territoorium mõisapargiga, mis loob võimaluse korraldada õppetööd looduses. Lähtudes kooli ja lasteaia õppekavast, arvestades õpilaste individuaalsust, säilitades omanäolisuse ja traditsioonid, pakub Valgu Põhikool konkurentsivõimelist põhiharidust ja toetab õpilaste arengut elus toimetulekuks. Valgu põhikoolis õppis 2018/2019. õppeaastal 58 õpilast ja 2023/2024. õppeaastal 58 õpilast. Õppeaastal 2029/2030 astub prognoositavalt I klassi 4 õpilast (vt tabel 8).

Tabel 8. Valgu Põhikooli I klassi õpilaste arvu prognoos

Valgu Põhikool	2024/2025. õa	2025/2026. õa	2026/2027. õa	2027/2028. õa	2028/2029. õa	2029/2030. õa
I klassi astuvate õpilaste arv	10	6	9	10	6	4

Vana-Vigala Põhikool

Vana-Vigala Põhikool on mõisakool, mis väärtustab oma ajaloolist pärandit. Mõisakooli ümbrus annab suurepäraseid võimalusi töökasvatuseks ning õuesõppeks. Vana-Vigala Põhikooli missiooniks on aidata kaasa õpilaste igakülgele võimetekohasele arengule kujunemaks elukestvate õppimisele orienteeritud, elus toimetulevaiks, haritud ning adekvaatse enesehinnanguga inimesteks. 2003. aastal avati õpilaskodu sotsiaalsete probleemidega õpilastele ning klassid käitumisprobleemidega õpilastele. Vana-Vigala põhikoolis õppis 2018/2019 õppeaastal 70 õpilast ja 2023/2024 õppeaastal 80 õpilast. Õppeaastal 2029/2030 astub prognoositavalt I klassi 4 õpilast (vt tabel 9).

Tabel 9. Vana-Vigala Põhikooli I klassi õpilaste arvu prognoos

Vana-Vigala Põhikool	2024/2025 õa	2025/2026 õa	2026/2027 õa	2027/2028 õa	2028/2029 õa	2029/2030 õa
I klassi astuvate õpilaste arv	4	6	6	9	4	4

Kivi-Vigala Põhikool

Kivi-Vigala koolil on head võimalused sportimiseks ja huvitegevuseks. Kivi-Vigala Põhikool missiooniks on luua kõigile lastele võrdsed võimalused heatasemelise hariduse omandamiseks ning olla avatud täisväärtuslikule elukestvatele õppele ning toetada iseseisvalt elus hakkama saava isiksuse kujunemist. Kivi-Vigala põhikoolis õppis 2018/2019. õppeaastal 28 õpilast ja 2023/2024. õppeaastal 35 õpilast. Õppeaastal 2029/2030. astub prognoositavalt I klassi 3 õpilast (vt tabel 10).

Tabel 10. Kivi-Vigala Põhikooli I klassi õpilaste arvu prognoos

Kivi-Vigala Põhikool	2024/ 2025. õa	2025/ 2026. õa	2026/ 2027. õa	2027/ 2028. õa	2028/ 2029. õa	2029/ 2030. õa
I klassi astuvate õpilaste arv	2	2	4	2	6	3

Märjamaa Gümnaasium

Märjamaa Gümnaasium on valla suurim üldhariduskool. Kooli missioon on arvestada iga õpilase eripära, luua loovust, ettevõtlikkust, sportlikkust ja õppimist toetav arengukeskkond, et igast Märjamaa Gümnaasiumi õpilasest kasvaks haritud, arenemis- ja kohanemisvõimeline kodanik. Kool pakub lisaks gümnaasiumi riiklikus õppekavas nimetatud kohustuslikele ainetele ja kursustele võimalust süvendatult õppida eesti keelt ja kirjandust, matemaatikat ning inglise keelt, lisaks majandus- ja ettevõtlusõpet ning mitmeid valikaineid. Märjamaa Gümnaasiumi õppijale on loodud head tingimused omandada vajalikud teadmised, oskused ja väärtushoiakud, et jätkata õpinguid kõrgkoolis või kutseõppeasutuses.

Märjamaa Gümnaasiumi säilimise ja tugevdamise nimel tuleb koolil juurde saada õpilasi lähivaldadest. Märjamaa kogukonna identiteeti on kujundanud alates 1946. aastast keskhariduse omandamise võimaldamine piirkonna noortele. Gümnaasiumi olemasolu on ka täna üks prioriteetidest nii kooli kui valla tasandil. Mainekas gümnaasium on tugeva ja jätkusuutliku valla tunnuseks.

Märjamaa gümnaasiumis õppis 2018/2019 õppeaastal 524 õpilast, 2023/2024. õppeaastal õppis koolis 580 õpilast. Õppeaastal 2029/2030 astub prognoositavalt I klassi 47 õpilast (vt tabel 11).

Tabel 11. Märjamaa Gümnaasiumi I klassi õpilaste arvu prognoos

Märjamaa Gümnaasium	2024/ 2025 õa	2025/ 2026 õa	2026/ 2027 õa	2027/ 2028 õa	2028/ 2029 õa	2029/ 2030 õa
I klassi astuvate õpilaste arv	40	37	32	38	53	47

Üldhariduse väljakutsed:

- Märjamaa valla haridusvõrgu arengustrateegia koostamine ja elluviimine.
- Märjamaa valla registris olev laps õpib valla koolis.
- Võrdse õppekvaliteedi tagamine valla kõikides koolides.
- Erivajadustega õpilastele vajalike õppevõimaluste tagamine.
- Gümnaasiumihariduse tulevik vajab kokkuleppeid ja selget arenguvisioni.
- Toimib koostöö Vana-Vigala Tehnika- ja Teeninduskooliga.
- Õpilastearvu vähenemise tingimustes tuleb korrastada koolivõrk.
- Kaasava hariduse arendamine võrdsete võimaluste edendamiseks.

- Mitmekesiste õppemeetodite ja -viiside arendamine ja rakendamine, et õpet personaliseerida ja individualiseerida ning rikastada seda tehnoloogia abil.

Eesmärk:

- **Konkurentsivõimelise hariduse 1. kuni 12. klassini saab omandada kodulähedases valla koolis. Valla koolides on pädevad ja motiveeritud õpetajad ja koolijuhid. Valla koolide õpikeskkond on mitmekesine ja vastab kaasaja nõuetele ning sellega on rahul nii õpilased, õpetajad kui vanemad. Vallas on selgelt eristuva suunaga tugev gümnaasium, kus jätkab õpinguid suurem osa põhikooli lõpetanud noortest.**

Eesmärgi saavutamist mõõtvad indikaatorid:

- Kvalifitseeritud õpetajate osakaal aastaks 2030 on vähemalt 90%, algfase 75%
- Aastaks 2030 on tagatud koolides vajalike tugispetsialistide teenus.
- 80% kooli lõpetanutest jätkab õpinguid.
- Lapsevanemate rahulolu koolide osas on iga-aastaselt kasvava trendiga.

Valla arengukava aitab ellu viia Haridusvaldkonna arengukava 2021–2035⁸ ja Raplamaa arengustrateegia 2035+⁹ eesmärgi - Eesti inimestel on teadmised, oskused ja hoiakud, mis võimaldavad teostada end isiklikus elus, töös ja ühiskonnas ning toetavad Eesti elu edendamist ja üleilmset säästvat arengut.

3.1.3. Huviharidus ja huvitegevus

Huviharidust annab Märjamaa Muusika- ja Kunstikool, mis on ainus huviharidust pakkuv kool Märjamaa vallas. Kool avas ukse 1988. aastal. Tol aastal alustati 80 õpilasega, neist 64 muusikakoolis ja 16 kunstikoolis. Märjamaa Muusika- ja Kunstikool on aastaid töötanud kitsastes tingimustes, kuna asub eramajaks ehitatud hoones. Õpilaste arv on aastate lõikes olnud mõnevõrra muutuv (vt tabel 12).

Tabel 12. Õpilaste arv Märjamaa Muusika- ja Kunstikoolis

Muusika- ja kunstikool		2018/2019. õa	2020/2021. õa	2022/2023. õa	2023/2024. õa
Õpilaste arv koolis		147	140	109	115
sh uute õpilast arv	muusikakoolis	24	9	6	30
	kunstikoolis	21	12	22	

Märjamaa vallas on huvitegevuseks palju võimalusi nii koolides, noortekeskustes, rahvamajades, spordiklubides kui ka mujal. Huvialaringide tegevus valla asutustes toetab koolides toimuvat õppeprotsessi.

Väljakutsed:

- Mitmekülgse kodulähedase huvihariduse ja -tegevuse pakkumine.

⁸ <https://kultuurikoda.eu/wp-content/uploads/2020/04/Haridusvaldkonna-arengukava-2021-2035.pdf>

⁹ https://rol.raplamaa.ee/wp-content/uploads/2023/02/Raplamaa-arengustrateegia-2035_230220.pdf

- Märjamaa Muusika- ja Kunstikooli ruumiprobleemide lahendamine.
- Looduse, teaduse ja tehnika valdkonda kuuluvate ringide valikute suurendamine.
- Huvitegevuse mudeli ühtlustamine omavalitsuse erinevates piirkondades lähtudes piirkondlikest eripäradest.
- Pakkuda huvitegevuse raames piirkonna noortele võimalust osaleda ametiõppe töötubades ja ringides koostöös Vana-Vigala Tehnika- ja Teeninduskooliga.

Eesmärk:

- **Märjamaa valla lastel on tagatud igakülgsed võimalused osaleda aktiivselt huvihariduses ja huvitegevustes.**

Eesmärgi saavutamist mõõtvad indikaatorid:

- Huvihariduses ja -tegevuses osaleb vähemalt 50% lastest aastaks 2030.

3.1.4. Noorsootöö

Märjamaa vallas pakutakse noortele võimalusi sportimiseks, muusika- ja kunstiõpetuseks, mitmete huvialadega tegelemiseks nii koolides, noortekeskustes, rahvamajades, raamatukogudes kui ka mujal. Märjamaa vallas koordineerib noorsootööd Märjamaa Valla Noortekeskus. Mobiilset noorsootööd rakendatakse Vana-Vigala, Sipa ja Varbola piirkondades. Märjamaa noortekeskus asub Märjamaa alevis, mis pakub igapäevaselt avatud noorsootöö teenust ning toimib avatud noorsootöö põhimõtetel. Noortekeskus teeb aktiivset küsitlustööd noorte huvide väljaselgitamiseks, seda noorte vaba aja parema sisustamise eesmärgil.

Väljakutsed:

- Noorsootöö arendamine ja selle tagamine valla erinevates piirkondades.

Eesmärk:

- **Noorsootöö teenus on kättesaadav ja jätkusuutlik Märjamaa valla erinevate piirkondade noortele.**

Eesmärgi saavutamist mõõtvad indikaatorid:

- Noortekeskuse tegevustesse hõlmatud osatähtsuse suurendamine 50%-st 60%-ni aastaks 2030.

Valla arengukava aitab ellu viia Noortevaldkonna arengukava 2021–2035 ja Raplamaa arengustrateegia 2035+ üldeesmärki – noore avarad arenguvõimalused, turvatunne ja kindel tugi loovad Eestit, mida noor tahab edasi viia ja tegevussuundadest.

3.2. Kultuur, sport, vaba aeg

3.2.1. Valla raamatukogud

Märjamaa valla hallata on üks raamatukogu, Märjamaa Valla Raamatukogu, mille koosseisu kuuluvad struktuuriüksustena 8 haruraamatukogu – Haimre, Kivi-Vigala, Laukna, Sipa, Teenuse, Vana-Vigala,

Valgu ja Varbola. Raamatukogud pakuvad erinevaid teenuseid kõikidele valla elanikele ning toimivad kohalike teabe- ja kultuurikeskustena.

Väljakutsed:

- Kaasaegse raamatukoguteenuse tagamine kõigis valla piirkondades.

Eesmärk:

- **Märjamaa vallas on mitmekesine raamatukoguteenus kättesaadav igale vallakodanikule, raamatukogu toetab oma tegevusega inimestes lugemisharjumiste kujunemist ja elukestvat õpet.**

Eesmärgi saavutamist mõõtvad indikaatorid:

- Märjamaa Valla Raamatukogus pakutakse vähemalt 5 teenust aastaks 2030, algtase 5.

3.2.2. Valla kultuurielu, külaliikumine, ülevallalised üritused

Märjamaa valla hallata on 6 rahvamaja: Märjamaa Valla Rahvamaja, Varbola Rahvamaja, Haimre Rahvamaja, Valgu Rahvamaja, Vana-Vigala Rahvamaja ja Kivi-Vigala Rahvamaja. Rahvamajad on kohaliku kultuurielu keskused, kus on korraldatud rahvakultuurialane harrastustegevus ja traditsioonilised rahvaüritused. Märjamaa Valla Rahvamajas tegutseb kaasaegne ja heal tasemel kino.

Lisaks rahvamajadele pakuvad kultuuriteenuseid veel vallas tegutsevad mittetulundusühingud ja seltsid. Märjamaa valla külad on aktiivsed ja kogukond tugev. Külade tegevust juhivad Märjamaa Valla Külavanemate Ühendus ja Vigala Külade Ümarlaud.

Märjamaa on rikas oma lugude ja legendide poolest.

Väljakutsed:

- Mitmekülgsed kultuuri- ja vaba-aja tegevused on kättesaadavad üle kogu valla.
- Piirkonda tutvustavate suurürituste edasiarendamine ja täiendavate ürituste toomine valda.
- Ühtse rahvakultuurikollektiivide ja külaliikumise toetamise põhimõtete ja rahastamise korra regulaarne ülevaatamine ja kaasajastamine.
- Kaasata kohalikku elanikkonda vallaelu kavandamisse ja tagada neile informatsiooni kättesaadavus.
- Korrastatud külad, traditsioonilised külaüritused, mis tugevdavad külade ja piirkondade identiteeti.
- Külavanemad ja sädeinimesed on motiveeritud.

Eesmärk:

- **Märjamaa vald on kohalike kultuuritraditsioonide ja kõrge vaimsusega atraktiivse elukeskkonnaga paikkond, kus on loodud soodsad võimalused ja tingimused vaba aja veetmiseks kõikidele vanusegruppidele.**

Eesmärgi saavutamist mõõtvad indikaatorid:

- 75% elanikest on rahul kultuuriliste vaba aja veetmise võimalustega aastaks 2030, algtase hindamata (2020).

Valla arengukava aitab ellu viia Kultuuri arengukava 2021–2030¹⁰ ja Raplamaa arengustrateegia 2035+ üldeesmärke – Eesti kultuur on elujõuline, arenev ja maailmale avatud ning kultuuris osalemine on loomulik osa iga inimese elus.

3.2.3. Muuseum

Märjamaa valla hallata on Sillaotsa Talumuuseum, mis tegutseb aastast 1982. Muuseumil on rikkalikud kogud, unikaalsed ja ainulaadsed museaalid ning teotahteline meeskond.

Väljakutsed:

- Kaasaegsete, konkurentsivõimeliste ja nõuetekohaste tingimuste väljaarendamine muuseumi külastajatele, museaalidele ning töötajatele.

Eesmärk:

- **Muuseumi väljahitamine aastaringselt kasutatava kogukonnakeskuse (vaba-aja veetmine, erinevad üritused, elukestev õpe), haridusasutuse (muuseumitunnid muuseumiruumides ning territooriumil) ja rahvusvahelise turismiobjektina.**

Eesmärgi saavutamist mõõtvad indikaatorid:

- Muuseumi külastajate arv on kasvavas trendis.

3.2.4. Sporditegevus, tervisesport ja spordirajatised

Eesti spordiregistri andmetel on Märjamaa vallas 01.01.2024 seisuga 33 spordiobjekti ja tegutseb 15 spordiorganisatsiooni¹¹. Sporditeenuseid osutavad vallas Märjamaa Spordiklubi, Maadlusklubi Juhan, Märjamaa Korvpallikool, MTÜ Raplamaa Jalgpallikool, MTÜ Märjamaa Kompanii, MTÜ Gegegri Fitness ja Harrastussport, Märjamaa Sulgpalliklubi jt.

Märjamaa valla omandis on järgmised spordi- ja tervisespordiobjektid (hooned ja rajatised):

- 1) Märjamaa Spordihoone;
- 2) Märjamaa ujula;
- 3) Järta tervisespordikeskus;
- 4) Märjamaa *skatepark*/rulapark;
- 5) Taelamäe motokrossirada;
- 6) Koolide juures asuvad võimlad ja staadionid.

¹⁰ <https://www.kul.ee/kultuur2030>

¹¹ <https://www.spordiregister.ee/et/piirkond/3/raplamaa>

Märjamaa vallas tegutseb alates 2018. aasta juunikuust Sihtasutus Märjamaa Valla Spordikeskus, mille eesmärgiks on valla spordielu koordineerimine ning spordiobjektide haldamine. Vallavalitsuse juurde on moodustatud alaline spordikomisjon.

Väljakutsed:

- Kaasaegsed sportimisvõimalused siseruumides.
- Mitmekülgsed sportimisvõimaluste mitmekesistamine kogu vallas.

Eesmärk:

- **Märjamaa vald on tervislike eluviisidega aktiivne kogukond, kus spordi- ja liikumisharrastusteks on loodud kõik kaasaegsed tingimused, mis on juhitud ning suunatud kvalifitseeritud, asjatundlike ja motiveeritud treenerite ning juhendajate poolt.**

Eesmärgi saavutamist mõõtvad indikaatorid:

- Vähemalt 30% elanikest külastab spordi- ja tervisespordiobjekte aastaks 2030, algtase hindamata.

Valla arengukava aitab ellu viia Sport 2030¹² ja Raplamaa arengustrateegia 2035+ üldeesmärke – valdav osa elanikest liigub ja spordib, liikumine ja sport on oluline majandusharu ning tööandja, liikumine ja sport on sidususe, vaimsuse ja positiivsete väärtushinnangute kandja, Eesti on rahvusvahelisel tasemel tulemuslikult ja väärilt esindatud.

3.3. Sotsiaalhoolekanne ja tervishoid

3.3.1. Sotsiaalhoolekanne ja -teenused

Sotsiaalhoolekanne on sotsiaalhoolekande seaduse mõistes sotsiaalteenuste, sotsiaaltoetuste, vältimatu sotsiaalabi ja muu abi andmise või määramisega seotud toimingute süsteem, mille eesmärk on toetada inimese iseseisvat toimetulekut ja töötamist ning aktiivset osalust ühiskonnaelus, ennetades sealjuures sotsiaalsete probleemide tekkimist või süvenemist üksikisiku, perekonna ja ühiskonna tasandil.

Märjamaa valla poolt osutatavad ja korraldatavad sotsiaalteenused on koduteenus, eluruumi tagamise teenus, tugiisikuteenus ja juhuveona osutatav sotsiaaltransporditeenus, väljaspool kodu osutatav üldhooldekoduteenus, täisealise isiku hooldus, isikliku abistaja teenus, varjupaigateenus, turvakoduteenus, võlanõustamisteenus, lapsehoiuteenus, asendushooldusteenus, järelhooldusteenus ning muud vajaduspõhised inimese iseseisvat toimetulekut soodustavad teenused.

Märjamaa Sotsiaalkeskus pakub mitmekülgsed tegevusvõimalusi ja teenuste valikut Märjamaa valla eakatele ning puuetega inimestele ja nende peredele. Sotsiaalkeskuses osutatavate teenuste ja tegevuste eesmärgiks on haavatava sihtrühma võimalikult iseseisva toimetuleku toetamine, olles abiks nii tekkivate probleemide ennetamisel kui ka lahendamisel. Keskuses pakutavad sotsiaalteenused hõlmavad nii tasuta teenuseid nagu pesupesemise teenus, sauna ja duši kasutamine ning päevakeskuse teenus. Päevakeskuses on loodud mitmeid klubi- ja rühmategevusi nagu toolivõimlemine, lõõgastav tervisevõimlemine, lauluklubi ja erinevad käsitöötegevused, mis aitavad säilitada tegevusvõimet, vältida üksildustunnet, kogeda kaasatust ning luua sotsiaalseid sidemeid.

¹² <https://www.kul.ee/sport-ja-liikumine/spordikorraldus/sport-2030>

Lisaks on keskuse teisel korrusel neli ühetoalist ühiselamutüüpi sotsiaalkorterit toimetuleku- ja eluasemeprobleemidega inimestele, kes elavad Märjamaa vallas.

Märjamaa valla eelarvest makstavad abivajadusest sõltumatud sotsiaaltoetused on sünnitoetus, ranitsatoetus, eaka sünnipäevatoetus ja matusetoetus. Märjamaa valla eelarvest makstavad abivajadusest sõltuvad toetused on tervisetootus, puudega isikule eluruumi kohandamise toetus, vajaduspõhiste ja toetavate teenuste toetus, toetus laste toimetuleku tagamiseks, toetus raske majandusliku olukorra puhul, erakorraline toetus ja vältimatu sotsiaalabitoetus ning toetus lasteaia kohatasu hüvitamiseks ja toetus õpilaskodu üüri ja kommunaalkulude hüvitamiseks.

Lastekaitsealase töö maht on viimastel aastatel tunduvalt tõusnud. Haridusliku erivajadusega laste arvu pidevast tõusust tulenevalt on suur osakaal koostööl vastavate erialaspetsialistidega. Kriisi- ja multiprobleemsete perede tõhusaks abistamiseks vajab tulemuslik juhtumi- ja võrgustikutöö stabiilset ja küllaldast aja- ning inimressurssi.

Väljakutsed:

- Puudub sotsiaalteenuste kvaliteedi tagamise süsteem.
- Olemasolevad sotsiaal- ja munitsipaalaluruumid ei vasta nõuetele ja asuvad killustatult üle valla erinevates piirkondades.
- Eluruumi tagamise erinevad teenused vajavad arendamist.
- Puudub varjupaiga osutamise teenuse võimaldamine oma valla haldusterritooriumil.
- Puudub sotsiaalhoolekandes töötavate spetsialistide ja töötajate järjepidev superviseerimine.
- Vajadus valdkonnapõhise (sotsiaalhoolekanne, perekonnaõigus) juriidilise nõustamise järele.
- Vähene inimressurss, mis ei võimalda piisavalt osaleda valdkonnapõhises projektitöös.
- Lapse vajadustele vastava elu-, kasvu- ja õpikeskkonna loomine ja last väärtustavate hoiakute kujundamine.
- Olemasolevad sotsiaalteenused vajavad pidevat arendamist ja kaasajastamist, vajalik on välja arvestada ja kehtestada olemasolevate sotsiaalteenuste hinnad.

Eesmärgid:

- **Märjamaa vallas on välja arendatud abivajajate vajadustele vastav sotsiaalhoolekandeline abi andmise süsteem, mis toetab elanike iseseisvust, toimetulekut ja tervist ning tagab abivajajatele paindlikud, inimese vajadustest lähtuvad tugiteenused ja toetused.**
- **Märjamaa vallas on loodud lapse vajadustele vastav elukeskkond, tagatud on erivajadustega laste varajane märkamine ning nende arenguvajaduste toetamine ja perede nõustamine.**

Eesmärgi saavutamist mõõtvad indikaatorid:

- Abivajajate vajadustele vastava sotsiaalhoolekandeline abi andmise süsteemiga on rahul vähemalt 80% abivajajatest, algtase hindamata.
- Abivajavale lapsele tema toimetuleku parandamiseks pakutavate teenuste arv kasvab aastaks 2030, algtase kohapeal 1, sisseostetavad 6.

Valla arengukava aitab ellu viia Heaolu arengukava 2016–2023¹³ ja Raplamaa arengustrateegia 2035+ üldeesmärgid – tööhõive kõrge tase, pikk ja kvaliteetne tööelu ning sotsiaalse ebavõrdsuse ja vaesuse vähenemine, sooline võrdsus, suurem sotsiaalne kaasatus.

¹³ <https://www.sm.ee/heaolu-arengukava-2016-2023>

3.3.2. Tervishoid ja rahva tervise edendamine

Märjamaa vallas osutab teenust kaks perearsti, üks arst perearsti abiarstina ja kolm pereõde, kellest kaks Märjamaal ja üks Kivi-Vigalas. Märjamaa Arstid OÜ osutab teenust ka Kivi-Vigalas asuvates vastuvõturuumides.

Lisaks osutatakse Märjamaa alevis esmatasandil järgmisi teenuseid: üldarstiabi, koduõendusabi, füsioteraapia, ämmaemandusabi. Alevis asub Põhja-Eesti Regionaalhaiga kiirabibrigaad, kolm apteeki ja pakutakse hambaraviteenust. Märjamaa valla omanduses olev Märjamaa Haigla AS osutab statsionaarset õendusabiteenust.

Märjamaa vallas on koostatud Märjamaa valla tervise- ja heaoluprofiil 2023. aastal Tervise Arengu Instituudi kaasabil. Tervise- ja heaoluprofiil on strateegilise planeerimise alusdokument, milles on kirjeldatud ja analüüsitud valla territooriumi elanike tervise ja heaolu seisundit ning neid mõjutavaid tegureid.

Väljakutsed:

- Esmatasandi tervishoiuteenuse tagamine.
- Tervishoiuteenuse jaoks vajalik infrastruktuur ei vasta kaasaegsetele nõuetele.
- Tervist edendavad tegevuste süsteemne arendamine.
- Tööle asuvad spetsialistid vajavad elamispinda.
- Koostöö toimivate perearstikeskuste vahel.

Eesmärk:

- **Vallas on kvaliteetne arstiabi kõikidele elanikele kättesaadav, elanikud väärtustavad tervislikke eluviise.**

Eesmärgi saavutamist mõõtvad indikaatorid:

- Tervena elatud eluaastate arv iga-aastaselt suureneb aastaks 2030, algtase vallas hindamata (Raplamaa mehed elavad tervena 52 ja naised 60 eluaastat¹⁴).

Valla arengukava aitab ellu viia Rahvastiku tervise arengukava 2020–2030¹⁵ ja Raplamaa arengustrateegia 2035+ üldeesmärke – Eesti inimeste keskmine oodatav eluiga kasvab 2030. aastaks meestel 78,0 ja naistel 84,0 eluaastani ning keskmine tervena elada jäänud aastate arv kasvab meestel 62,0 ja naistel 63,0 eluaastani; tervena elada jäänud aastate arv kasvab kiiremini kui oodatav eluiga ehk inimesed elavad suurema osa oma elust tervisest tulenevate piiranguteta; ebavõrdsus tervises (sugude, piirkondade ja haridustasemetel) väheneb.

3.4. Tehniline infrastruktuur

3.4.1. Energiamaajandus

Euroopa Liidu energiapoliitika arengusuunad (energiasääst, kohalike kütuste kasutuselevõtt, keskkonnaheitmete vähendamine jm) on olnud heaks orientiiriks Märjamaa valla soojusmajanduse arendamisel. EL struktuurfondide toetusi on edukalt rakendatud mitmete valla energiamaajanduse projektide teostamisel hoonete energiasäästlikumaks muutmisel ja tervisliku sisekliima tagamisel.

¹⁴https://statistika.tai.ee/pxweb/et/Andmebaas/Andmebaas_01Rahvastik_06TEaastad/TE753.px/table/tableViewLayout2/

¹⁵<https://www.sm.ee/rahvastiku-tervise-arengukava-2020-2030>

Märjamaa vallas on viis kaugküttepiirkonda:

- 1) Märjamaa alevi Tehnika tänava kaugküttepiirkond;
- 2) Märjamaa alevi Pärna tänava kaugküttepiirkond;
- 3) Märjamaa keskalevi kaugküttepiirkond;
- 4) Orgita küla kaugküttepiirkond;
- 5) Vana-Vigala kaugküttepiirkond.

Viite kaugküttepiirkonda teenindab kolm kaugküttekattlamaja. Märjamaa alevi kolme kaugküttepiirkonda ja Orgita küla kaugküttepiirkonda varustavad soojusega N.R. Energy OÜ-le kuuluvad kattlamajad. Vana-Vigala puiduhakkel kattlamaja ja kaugküttesüsteem kuulub Märjamaa vallale, kuid Vana-Vigala külas Pikk tn 9 hoonestatud kinnistule koos kinnistul asuvate varade ja nende lahutamatu seotud kaugküttesüsteemi osadega on seatud hoonestusõigus SW Energia kasuks tähtajaga 30 aastat. Märjamaa vallas kasutavad N. R Energy ja Adven Eesti AS primaarkütusena tahket biomassi/kütust. Märjamaa vallas on üks suurimaid taastuvenergia tootjaid hetkel puiduhaket põletav kaugküttekattlamaja Märjamaa alevis, mida haldab N.R Energy. Orgita külas paikneb kattlamaja, mida haldab samuti N. R Energy põletab primaarkütusena hakkepuitu. Mõlemad kattlamajad kasutavad põlevkiviõli reservkütusena. Märjamaa Gümnaasiumi hoone, sh spordihoone (SA Märjamaa Valla Spordikeskus) kütmiseks kasutab Adven Eesti AS lokaalkütet pelletit.

Valgu, Kasti, Varbola, Teenuse, Laukna ja Sipa keskasulates kaugküttekattlamajad puuduvad, soojavarustus on tagatud lokaalkattlamajade ja lokaalsete kütelahenduste kaudu.

Märjamaa Vallavalitsuse hallatavate asutuste hoonete soojusvarustussüsteemid on üldiselt heas seisukorras. Viimastel aastatel on rekonstrueeritud mitmed hooned ning need on varustatud kaasaegsete kütte- ja ventilatsioonisüsteemidega. Lokaalkattlamajad on suures osas üle viidud pelletiküttele. Kaasaegne automatiseeritud pelletiküte on kasutusel Märjamaa Gümnaasiumi, Varbola Lasteaia-Algkooli, Valgu Rahvamaja ning Sipa-Laukna Lasteaia Sipa ja Laukna hoonetes. Märjamaa Sotsiaalkeskuse õlikütet kattlamaja asendati 2021. aastal õhk-vesi soojuspumbaga. Valgu Põhikooli kattlamaja viidi pelletiküttele 2019. aastal. Varbola Rahvamaja ja Haimre Rahvamaja hoonetes on kasutusel halupuul põhinev keskküttesüsteem. Katlaid kütavad rahvamaja töötajad. Perspektiivis on mõistlik katelde töö automatiseerida. Teenuse külas asuvat Teenuse mõisa köetakse otsese elektriküttega (elektrikonvektoritega). Perspektiivis on mõistlik asendada otsene elektriküte soojuspumpadega. Märjamaa Ujula kattlamaja töötab õlikütelt, kuid otstarbekas on üle viia pelletiküttele. Kivi-Vigala Põhikooli ja Kivi-Vigala Lasteaia hoonel on ühine tahkekütet kattlamaja, peamiselt köetakse kivisöega. Kivi-Vigala rahvamaja köetakse lokaalse kattlaga kivisöe ja puiduga, lisakütteks on õhksoojuspump. Kivi-Vigala küladekeskust köetakse õhksoojuspumbaga ja elektriradiaatoritega. Vana-Vigala Rahvamaja ja Raamatukogu köetakse raske kütteõliga, raamatukogus on lisaks õhksoojuspump. Vana-Vigala Põhikooli ja Vana-Vigala Lasteaeda köetakse Vana-Vigala Tehnika- ja Teeninduskooli kattlamajast (kaugküte), kus kütmine toimub puiduhakkega.

Märjamaa valla elektrivarustus on täielikult sõltuv riiklikust võrgust. Elektrisüsteemide varustuskindluse tagamiseks on Märjamaa vallas ehitatud 2016. aastal 110 kV valmidusega kõrgepingevõrk Vigala alajaama kaudu. Liin paikneb kõrgemal, liinil on piksekaitseadmed, liini kannavad betoonist ja terasest mastid. Kõik see vähendab ilmastikust tingitud rikkeid. 2017. aastal rekonstrueeriti Märjamaa 35(110)/10 kV piirkonnaalajaam. Elektrivõrgu töökindlust mõjutab enim just paljasjuhtmete osakaal, sest see muudab võrgu haavatavamaks keskkonnatingimustele.¹⁶

Vallal on potentsiaali biokütuste, päikeseenergia ja tuuleenergia tootmiseks. Päikeseпаркide kogupindala Märjamaa vallas on üle 145 000 m². Püstitamisel on 2023. aasta veebruari seisuga veel üle 19 900 m² päikeseparke ja kavandatud on üle 18 700 m². Tuuleпаркide kavandamiseks algatati Märjamaa vallas 26. juulil 2022 kohaliku omavalitsuse eriplaneering ning planeeringu keskkonnamõju

¹⁶ TTÜ. 2016. Jaotusvõrgu varustuskindluse probleemid ja nende lahendamine

strateegiline hindamine. Planeeringuala on kogu valla territoorium suurusega 1 163,52 km². Huvitatud isikuteks olid Evecon OÜ, Vestman Solar OÜ, Sunly Wind OÜ ja TMV Green OÜ.

Väljakutsed:

- Orgita küla kaugküttetorustik on aegunud ning madala kasuteguriga.
- Vana-Vigalas Jaama tänava katlamaja kasutab kütusena fossiilkütust.
- Teenuse mõis kasutab soojusenergia tootmiseks otsest elektrikütet.
- Märjamaa ujula katlamaja kasutab lisakütusena kergkütteõli.
- Elektrienergia edastamisel esineb endiselt lühi- ja pikemaajalisi katkestusi.

Eesmärgid:

- Märjamaa valla kaugküttepiirkondades on kaasaegne taastuvenergiat kasutav soojusenergiavõrk ning Märjamaa valla asutuste lokaalkatlamajad on üle viidud taastuvallikatest soojusenergia tootmisele.
- Märjamaa vallas kasutatakse soojus- ja elektrienergia tootmiseks osaliselt rohelist energiat (nt päikeseenergia, tuuleenergia jt), parendatud on valla hallatavates asutuste hoonete energiatõhusust.
- Märjamaa valla asutuste sisekliima vastab kehtestatud tervisekaitsestandarditele.
- Elektrienergia varustuskindlus on tagatud väga harvade katkestustega.

Eesmärgi saavutamist mõõtvad indikaatorid:

- Märjamaa valla asutuste hoonete rekonstrueerimisega vähendatakse hoonete kütteenergia vajadust vähemalt 20% võrreldes 2018. aastaga aastaks 2030.
- Taastuvenergia osakaal elektrienergia lõpptarbimises (algfase: 2014 vallas selgitamata, Eestis 14,6%; sihtfase: osakaalu iga-aastane kasv ja 2030 üle 50%, sama sihttaseme on pannud Eestile Energiamaajanduse arengukavas)

Valla arengukava aitab ellu viia Energiamaajanduse arengukava aastani 2030 ja Raplamaa arengustrateegia 2035+ üldeesmärgi – tagada tarbijatele turupõhise hinna ning kättesaadavusega energiavarustus, mis on kooskõlas Euroopa Liidu pikaajaliste energia- ja kliimapolitiika eesmärkidega, samas panustades Eesti majanduskliima ja keskkonnaseisundi parendamisse ning pikaajalise konkurentsivõime kasvu.

3.4.2. Teed, tänavad ja liikluskorraldus

Märjamaa valla suurest territooriumist ja hajaasustusega piirkonnast tingituna on vallas teede maht väga suur.

Kohalikke teid, mille hooldus ja remont on valla kohustus, on 2024. aasta alguse seisuga on 597,6 km, millest kattega teed 78,7 km ja katteta teed (kruus) 518,7 km, kergliiklusteid on ca 9 km. Kergliiklusteed asuvad Märjamaa alevis, Orgital, Varbolas ja Vana-Vigalas.

Märjamaa valda läbib Eesti põhimaantee nr 4 Tallinn-Pärnu-Ikla (Via Baltica), mis ühendab Tallinna piirkonda Pärnu ja sealtnaudu lõunapoolsete naaberriikidega. Märjamaa valla vaatevinklist saab maanteed käsitleda peamiselt transiiditrassina. Maantee eripäraks on väga suur autorongide osakaal liikluses (1500–1700 ööpäevas), mis oluliselt raskendab liiklust trassil. Majanduslikku kasu toob

maantee Märjamaa vallas peamiselt teeäärsetele teenustepakkujatele – tanklatele ja söögikohtadele. Lisaks põhimaanteele läbivad Märjamaa valda mitmed riigi tugi- ja kõrvalmaanteed.

Täpsed valla teede arenguperspektiivid kajastatakse Märjamaa valla teehoiukavas.

Väljakutsed:

- Teede seisundid halvad, kruusateedel katted õhukesed, pole midagi profileerida.
- Suur katteta teede osakaal.
- Teede register on puudulik.
- Sillad ja truubid ning teemaa (kraavid) on hooldamata.
- Teed on mõõdetud maareformi käigus eramaade sisse.
- Rasketehnika hävitab teekatteid.
- Teemaal asuvad võsa ja puud ei võimalda teehooldust teostada.
- Katteta teedel on tolmu probleem kuival ajal.
- Ristmik ei ole nähtavus tagatud.
- Liikluskorraldusvahendid on amortiseerunud või puuduvad.
- Puudub elanike vajadusi rahuldav kergliiklusteede võrgustik.

Eesmärk:

- **Märjamaa valla teed on korras ja hooldatud, elanikele, ettevõtjatele ja külalistele on tagatud turvalised liiklemistingimused kogu valla territooriumil.**

Eesmärgi saavutamist mõõtvad indikaatorid:

- Mustkatttega teede osakaal valla teedest on vähemalt 30%, algtase 78 km.
- 2030. aastaks rajatakse juurde vähemalt 5 km kergliiklusteid võrreldes 2018. aastaga, algtase 7 km.

Valla arengukava aitab ellu viia Transpordi ja liikuvuse arengukava 2021–2035¹⁷ ja Raplamaa arengustrateegia 2035+ üldisi eesmärke – kogu transpordisüsteemi ligipääsetavus, ohutus ja nutikus, vähendades kasvuhoonegaase, suunates kaubavood maanteedelt keskkonnahoidlikele alternatiividele (raudteele ja merele) ning reisijateveos suurem ühistranspordi kasutamine ja enam aktiivseid liikumisviise (käimine, jalgrattasõit jms), kergliikurite (nt mono- ja elektritõukerattad) kasutamine sõiduautode ja neile rajatud ruumi arvelt.

3.4.3. Tänavavalgustus

Märjamaa vallas on tänavavalgustus kasutusel Märjamaa alevi ja kaheteistkümnes väiksemas keskus (Haimre, Kasti, Kivi-Vigala, Laukna, Luiste, Moka, Orgita, Sipa, Teenuse, Vana-Vigala, Varbola, Valgu). Valla valgustuspunktide summaarne arv on 1240. Valdavalt on kasutusel kõrgrõhu naatriumlambid (890 tk), kõrgrõhuelavhõbelambid (233 tk), LED lambid (87 tk) ning ülejäänud muud lambid (30 tk). Tänavavalgustuse koguvõimsus on 135 kW ning valgustatud tänavate ja teede kogupikkus on 60 km. Valgustite juhtimine toimub erinevatele tänavagruppidele ja liinilõikudele alajaamade kaupa. Valgustite sisse ja väljalülitamine toimub hämaralülitite ja programmkelladega liinilõikude kaupa.

¹⁷ <https://valitsus.ee/media/4253/download>

Väljakutsed:

- Valla tänavavalgustussüsteemid on suures osas amortiseerunud.
- Kasutusel on valdavalt puit- ja betoonpostid, millede vanus on keskmiselt 30–40 a ja mis on amortiseerunud ning seetõttu ebaturvalised.
- Laternate toiteliinideks on paljasjuhtmed või õhukaabel.
- Suures osas on laternad põhivõrgu elektriliinide postidel, mis kuuluvad võrguoperaatorile.

Eesmärk:

- **Märjamaa valla tänavavalgustus on kaasajastatud ja säästlik ning kõik suuremad keskused ja kompaktse hoonestusega alad on tänavavalgustusega varustatud.**

Eesmärgi saavutamist mõõtvad indikaatorid:

- Vähendada kõrgrõhu naatriumlampide ja kõrgrõhuelavhõbelampide osakaalu võrreldes 2018. aastaga 50% võrra aastaks 2030, algtase 1123 tk.

3.4.4. Vesi ja kanalisatsioon

Märjamaa vallas osutab ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni (ÜVK) teenust AS Matsalu Veevärk. ÜVK on välja ehitatud kõikides suuremates tihedama asustusega keskustes (Märjamaa alev, Orgita, Kasti, Valgu, Varbola, Sipa, Laukna, Teenuse, Vana-Vigala, Kivi-Vigala). ÜVK arendamine toimub vastavalt ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kavale. Märjamaa vallas kehtib Märjamaa valla ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava 2022–2034, mis võeti Märjamaa Vallavolikogu poolt vastu 15.02.2022. Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamiseks vajalikud investeeringud teostab AS Matsalu Veevärk.

Piirkondades, kus puudub ühisveevärk ja -kanalisatsioon, on veevarustus ja heitveekäitlus lahendatud lokaalselt. Lokaalsete heitveekäitlussüsteemide rajamisel tuleb arvestades piirkonna põhjaveekaitstust. Suur osa Märjamaa valla territooriumist on nõrgalt kaitstud või kaitsmata põhjaveega alad.

Väljakutsed:

- Lokaalsete reovee puhastamise ja ärajuhtimise süsteemide puudumine või nõuetele mittevastavus hajaasustusega piirkondades.
- Sademeveesüsteemide puudumine Märjamaa alevis.
- Tuletõrjevee olemasolu ei ole tagatud kõikides piirkondades.
- Ühisveevärgi ja -kanalisatsioonisüsteemid on osaliselt rekonstrueerimata.
- Elanikel ei ole võimekust kinnistusesid torustikke välja ehitada, et liituda kinnistu piirile rajatud ühisveevärgi- ja kanalisatsioonisüsteemidega.

Eesmärk:

- **Kõigis valla piirkondades on tagatud nõuetele vastavad veevarustuse- ja kanalisatsioonisüsteemid ning rekonstrueeritud on mittenõuetekohased reoveesüsteemid.**
- **Märjamaa vallas on korraldatud tuletõrjevee hoidlate hooldus, rekonstrueerimine ja ehitamine.**

- **Märjamaa alevis on tagatud efektiivne sademevee ärajuhtimine.**

3.5. Keskkond ja maakasutus

3.5.1. Jäätmekäitus

Märjamaa valla territooriumil on tagatud korraldatud jäätmevedu, veo korraldaja on AS Eesti Keskkonnateenused. Pakendijäätmete liigiti kogumiseks on tiheasustatud piirkondadesse paigaldatud paberi- ja kartongpakendi ning segapakendi kogumiskonteinerid. Märjamaa valla jäätmemajanduse korraldamise aluseks on Märjamaa valla jäätmekava.

Märjamaa alevis Jaama tänav 5 asub Märjamaa jäätmejaam, kus eraisikutele on tasuta tagatud alljärgnevate jäätmete vastuvõtt:

- 1) tootjavastutus organisatsiooni kaetud jäätmeliikide (paber, kartongpakend, sega pakendijäätmed sh vahtpolüstüroolpakend) vastuvõtt;
- 2) plastide vastuvõtt;
- 3) tekstiili vastuvõtt;
- 4) metallide ja vanaraua vastuvõtt;
- 5) elektri- ja elektroonikaseadmete (komplektne olmeelektronika) vastuvõtt;
- 6) suurjäätmete (sh mööbliesemed: diivanid, lauad, toolid,apid, riiulid, madratsid, vaibad, kardinaid; sanitaartechnika: vannid, kraanikausid, wc-potid vastuvõtt);
- 7) sõiduauto rehvide vastuvõtt;
- 8) lehtklaasi ja klaasi vastuvõtt;
- 9) ohtlike jäätmete vastuvõtt;
- 10) eterniidi vastuvõtt (hooajaline).

Ehitus- ja lammutusjäätmeid, autolammutuse jääke, segaolmejäätmeid, aia- ja haljastusjäätmeid, raiejäätmeid (oksad) ja puitjäätmeid saavad Märjamaa valla elanikud Märjamaa Vallavalitsuse ja MTÜ Raplamaa Jäätmekäitluskeskus vahel sõlmitud koostöölepingu alusel tasu eest viia Rapla Mäepere jäätmejaama.

Väljakutsed:

- Märjamaa jäätmejaamas ei ole tagatud kõikide jäätmeliikide (haljastusjäätmed, ehitusjäätmed, tekstiilijäätmed jm) vastuvõtu võimalus.
- Märjamaa jäätmejaama olemasolevad vastuvõtu võimalused (väike territoorium).

Eesmärk:

- **Vallas on jäätmemajandus korraldatud keskkonnasõbralikult ning vallaelanikud on keskkonnateadlikud, toimub jäätmete liigiti kogumine. Lisaks on rajatud uus jäätmejaam, mis soodustab ringmajandust ja aitab oluliselt vähendada jäätmeteket.**

Eesmärgi saavutamist mõõtvad indikaatorid:

- Vähendada jäätmeteket, sh tagades, et prügilasse ladestatavate jäätmete osakaal ei ületaks 10% aastaks 2035.
- Suurendada olmejäätmete ringlusse võtmist 2025. aastaks 55%-ni ja 2035. aastaks 65%-ni
- Suurendada pakendite ringlusse võtmise määra 65%-ni aastaks 2025 ja 70%-ni aastaks 2030, algtase 2018. aastal 60%.

3.5.2. Keskkonnakaitse, keskkonnateadlikkus ja keskkonnatervis

Suurest territooriumist lähtuvalt asub Märjamaa vallas mitmeid hoiu- ja looduskaitsealasid, hulgaliselt kaitsealuseid üksikobjekte ja kaitsealuse liigi leiukohti ning püsielupaikasid. Täpsemad andmed on kättesaadavad Keskkonnaregistri avaliku teenuse portaalist. Katastriüksuste kogupindalast (116 272 ha)¹⁸ moodustab kaitsealune maa 355,7 ha, riigikaitsemaa 13,0 ha, mäetööstusmaa 146,7 ha, turbatööstusmaa 1461,1 ha ja jäätmehooldlate alune maa 16,2 ha. Peamised loodusvarad on kruus, lubja- ja paekivi, liiv ning turvas. Info maardlate kohta on leitav Maa-ameti maardlate rakenduse kaardilt.

Märjamaa vallas on 9 reoveekogumisala (Märjamaa, Varbola, Valgu, Sipa, Laukna, Kasti, Vana-Vigala, Vana-Vigala TTK, Kivi-Vigala), detailsemad andmed on kättesaadavad Keskkonnaregistri avaliku teenuse portaalist.

Väljakutsed:

- Kaevandusalade järjest hoogsam kasutuselevõtt.
- Keskkonnateadlikkus ei ole piisav (prügised metsaalused).
- Vee-, õhu- ja müraaaste allikad ei ole kaardistatud ja hinnatud.
- Valla territooriumil aastas teostatavate kaevandamismahtude osas ülevaade puudub.

Eesmärk:

- **Märjamaa vallas on puhas looduskeskkond, elanikud on keskkonnateadlikud, loodusvarade kasutamine toimub säästlikult ning koostatud on parkide korrastuskavad.**

Eesmärgi saavutamist mõõtvad indikaatorid:

- 90% elanikest on rahul rohealade kättesaadavuse ja ligipääsetavusega, algtase: 2020. aasta küsitletutest 25,9% täiesti rahul
- 20% Märjamaa valla hangetest on keskkonnahoidlikud aastaks 2030.

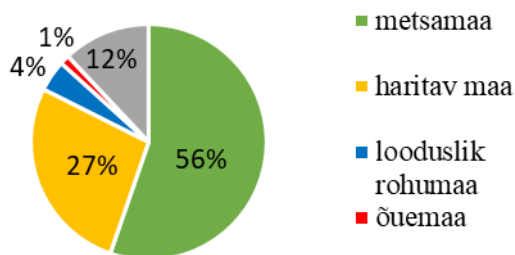
3.5.3. Maakasutus, heakord ja haljastus

Märjamaa vald on rikas looduskaunite ning rohelist täis piirkondade poolest. Keskustes on välja kujunenud avalikud rohe- ja puhkealad.

Maareform on Märjamaa vallas ellu viidud 99,9%. Seisuga 01.2024 on Märjamaa vallas kantud katastrisse kokku 12 556 katastriüksust pindalaga 116 272 ha.¹⁹ Märjamaa vallas katastriüksuste kogupindalast moodustab metsamaa 64 298 ha, järgneb haritav maa 31 492 ha, looduslik rohumaa 4 973 ha, õuemaa 1 507 ha ja muu maa 13 977 ha (vt joonist 2).

¹⁸ https://geoportaal.maaamet.ee/index.php?lang_id=1&page_id=506&type=regkat&year=2024&month=1&group=71

¹⁹ https://geoportaal.maaamet.ee/index.php?lang_id=1&page_id=506&type=regkat&year=2024&month=1&group=71

Joonis 2. Maakatastrisse kantud maad kõlvikute lõikes

Väljakutsed:

- Üldplaneeringu kui ruumilise arengukava puudumine kogu valla territooriumi kohta.
- Märjamaa keskväljak vajab kaasajastamist.
- Peremehetud ja kasutusest väljas olevad amortiseerunud hooned nn kolehooned on ohtlikud ja rikuvad elukeskkonda.
- Maareformi lõpetamine ja tekitatud vigade parandamine (siilud, teed eramaade sisse mõõdetud jne).
- Ebaseaduslikud ehitised.

Eesmärgid:

- Märjamaa valla arengu suunamiseks on vajalik kehtestada uus kogu valda hõlmav üldplaneering, mis on kooskõlas strateegiliste dokumentidega ning arvestab muutunud keskkonna ja elanikkonna vajadustega.
- Märjamaa valla territoorium on heakorrastatud, maaomanikud majandavad oma kinnistuid heaperemehelikult ja arvestavad naabritega.

3.6. Ettevõtlus

3.6.1. Ettevõtlus ja kohalik majandus

Märjamaa valla ettevõtluse areng on mõjutatud oluliselt asukohast ja Tallinna lähedusest. Suur osa piirkonna elanikest töötab Tallinnas või Tallinna toimepiirkonnas. Piirkonnas on puudu kvalifitseeritud töötajad ning ettevõtjad on sunnitud kasutama välistööjõudu. Peamised ettevõtlussektorid on põllu- ja metsamajandus, ehitus, hulgi- ja jaekaubandus, mootorsõidukite remont.

2024. aasta mai seisuga oli Märjamaa vallas registreeritud töötuid vanuserühmades (16–55 ja vanemad) kokku 246, nendest mehi 127 (2023. aastal 137) ja naisi 119 (2023. a 136), mis on võrreldes 2023. aasta maikuuga 27 in vähem. Vanuserühmas 16–24 eluaastat oli töötuid kokku 34 (2023. a 43 in), mehi 22 (2023. a 29) ja naisi 12 (2023. a 14), vanuserühmas 25–54 eluaastat oli töötuid kokku 147 (2023 a. 167), mehi 63 (2023. a 72) ja naisi 84 (2023. a 95), vanuserühmas 55 eluaastat ja vanemad oli töötuid kokku 65 (2023. a 63), mehi 42 (2023. a 36) ja naisi 23 (2023. a 27) (Eesti Töötukassa²⁰). Töötuse määr Rapla maakonnas seisuga 2024. aasta mais oli 6,6%, Eesti keskmine 7,0%.²¹

²⁰ https://andmed.stat.ee/et/stat/sotsiaalelu_tooturg_tootud_luhiajastatistika/TT065/table/tableViewLayout2

²¹ <https://www.tootukassa.ee/et/statistika-ja-uuringud/peamised-statistilised-naitajad/registreeritud-tootud>

2022. aastal oli Märjamaa vallas brutotulu saajaid 2820, nendest mehi 1374 ja naised 1446, kuukeskmise brutotulu palgatöötaja kohta oli 1379,47 eurot, meestel 1518,44 eurot ja naistel 1247,44 eurot (Statistikaamet²²).

Tabelis 13 kajastatakse Rahandusministeeriumi kevadise majandusprognosi 2023²³ ja Rahandusministeeriumi pikaajalise prognoosi kuni 2070 olulisemaid majandusnäitajaid²⁴.

Tabel 13. Rahandusministeeriumi prognoositud olulisemad majandusnäitajad

majandusnäitajad	2022	2023*	2024*	2025*	2026*	2027*	2028*	2029*	2030*
Reaalse SKP aastakasv (%)	-1,3	-1,5	3,0	2,5	2,3	2,0	1,7	1,7	1,6
Tööpuudus (%)	5,6	7,4	7,2	6,9	6,6	6,5	6,0	6,1	6,1
Palgakasv (%)	8,9	9,0	5,7	4,1	4,3	4,2	4,1	4,1	4,1
Keskmine kuupalk (€)	1718*	1845	1936	2026	2117	2204	2294	2388	2486

* prognoos

Märjamaa valla majanduslikku aktiivust iseloomustab pigem mikroettevõtete (kuni 9 töötajat) rohkus. Nende ettevõtete arv on viimastel aastatel olnud kasvav, v.a. 2020 aasta (vt tabelit 14).

Tabel 14. Ettevõtete suuruse jaotus

jaotus	2018	2019	2020	2021	2022
Mikroettevõtte (0–9 töötajat)	749	771	763	793	826
Väikeettevõtte (10–49 töötajat)	38	36	34	34	34
Keskettevõtte (50–249 töötajat)	3	3	3	3	3

Allikas: Statistikaamet²⁵

2022. aasta seisuga oli Märjamaa valla territooriumil majanduslikult aktiivseid ettevõtteid kokku 682, arv on 2018. aasta seisuga 152 ettevõtte võrra suurenenud (Statistikaamet)²⁶.

Äriregistri andmetel²⁷ on 2024. aasta juunikuus seisuga registreeritud Märjamaa valda ettevõtlusvormi järgi 6 aktsiaseltsi, 328 füüsilisest isikust ettevõtjat, 1 maaparandusühistu, 109 mittetulundusühingut, 1048 osühingut, 1 sihtasutus, 7 tulundusühistut ja 5 usaldusühingut.

Maksu- ja Tolliameti ettevõtluse statistika 2024 andmetel on 2024. aasta maikuu Märjamaa vallas tegutsevate ettevõtete arv 493. Tegevusala järgi on tegutsevaid ettevõtteid 2024. aasta maikuu seisuga kõige enam ehitusvaldkonnas (98 ettevõtet), järgmisena põllumajandus, metsamajandus ja kalapüügi valdkonnas (67 ettevõtet) ning kolmandana hulgi- ja jaekaubandus, mootorsõidukite ja mootorrataste remondiga tegelevaid ettevõtteid (59 ettevõtet). (Maksu- ja Tolliamet)²⁸

Töötajate arvu poolest on suurimateks ettevõteteks Timberston OÜ, Oniar OÜ ja Joutsen OÜ.

Märjamaa piirkonnas tegutsevad aktiivsed ettevõtjate ühendused:

- MTÜ Märjamaa Ettevõtjate Piirkondlik Ühendus (MEPÜ)
- MTÜ Raplamaa Ettevõtjate Ühing (REÜ)

²²[https://andmed.stat.ee/et/stat/Lepetatud tabelid Sotsiaalelu.%20Arhiiv Sissetulek.%20Arhiiv/ST004/table/tableViewLayout2](https://andmed.stat.ee/et/stat/Lepetatud_tabelid_Sotsiaalelu.%20Arhiiv_Sissetulek.%20Arhiiv/ST004/table/tableViewLayout2)

²³<https://www.fin.ee/riigi-rahandus-ja-maksud/fiskaalpoliitika-ja-majandus/rahandusministeeriumi-majandusprognoos>

²⁴<https://www.fin.ee/media/7245/download>

²⁵https://andmed.stat.ee/et/stat/majandus_majandusüksused_ettevetjad/ER032/table/tableViewLayout2

²⁶https://andmed.stat.ee/et/stat/majandus_majandusüksused_ettevetluse-demograafia/ER071U/table/tableViewLayout2

²⁷https://ariregister.rik.ee/est/company_search_result/801d65a?name_or_code=

²⁸<https://emta.ee/ariklient/amet-uudised-ja-kontakt/uudised-pressiinfo-statistika-ja-avaandmed>

- MTÜ Ettevõtlikud Naised Raplamaal
- MTÜ Raplamaa Turism

Majanduskeskkonna ülevaade on kajastatud arengukava lisas 3 „Märjamaa valla eelarvestrateegia 2023–2026“ peatükis 2.

Väljakutsed:

- Valla ja piirkonna ettevõtete koostöö arendamine.
- Orgita ettevõtlusala väljaarendamine ja toimimine.
- Soodustada omavalitsuse ettevõtluskeskkonna arengustrateegia elluviimiseks kodulähedaste töökohtade teket ja seeläbi parandada elukeskkonda.
- Elamis- ja üüripindade puudumine.

Eesmärk:

- **Märjamaal on atraktiivsed ettevõtluspiirkonnad ning ettevõtlikud inimesed tagavad kõrge tööhõive ja tasuvad töökohad piirkonnas.**
- **Märjamaa alevi ja selle ümbruse (Sõtke ja Orgita küla) ettevõtlus- ja tootmisalade taristu on uuendatud, et luua uusi töökohti.**
- **Märjamaa vallas on tagatud elu- ja üüripindade piisav kättesaadavus ning mitmekesisus.**

Eesmärgi saavutamist mõõtvad indikaatorid:

- Ettevõtete iive kolme aasta keskmisena (algfase: +20 ajavahemikus 2019–2021; sihttase: vähemalt +30) (allikas: ESA)
- Tööjõus osalemise määr (algfase: 2022. aastal 70,4 %; sihttase: kasvav, 2035 vähemalt Eesti keskmisel tasemel)
- Töötuse määra vähenemine 2030 aastaks 4%-le, algfase 6% aastal 2023

Valla arengukava aitab ellu viia Raplamaa arengustrateegia 2035+ eesmärgi – luua Raplamaal atraktiivne ettevõtluskeskkond, kus saaksid tegutseda ja areneda väga mitmete valdkondade ettevõtted, millel on hea ekspordivõimekus ja kus luuakse kõrget lisandväärtust.

3.6.2. Turism²⁹

Turismist, sealhulgas turismist maapiirkonnas, on saanud üks tähtsamaid majandustegevusi maailmas, kuna inimesed väljendavad üha enam oma kavatsusi veeta aega looduses, maapiirkonnas, avastada traditsiooniliste külade elu, arendada enda kultuurilisi teadmisi jne. Maapiirkonna arendamisel turismisihtkohaks saab lähtuda looduslikust keskkonnast, traditsioonilisest arhitektuurist, käsitööst ja teenuste olemasolust, samuti rikkast kultuurilisest ja ajaloolisest taustast. Kultuurilised, spordi ja traditsioonilised sündmused annavad samuti panuse turismi arenguks.

Märjamaa vallal on asukohast lähtuvalt potentsiaali turismisihtkoha arendamiseks. Looduslähedane keskkond ja palju loodusväärtusi, rikkalik kultuuripärand, traditsioonilised sündmused on need võimalused, mille kaudu piirkonda turundada ja väärtustada.

²⁹ Turismi peatüki koostamisel on aluseks võetud Kristin Pärna lõputöö „Sihtkoha arendamine maapiirkonnas Märjamaa valla näitel“ (Tartu Ülikooli Pärnu Kolledž 2018)

Valla looduskeskkond on mitmekesine, kuna siin on mitmed jõed, karsti- ja looduskaitsealad, loodus- ja maavarad, pargid, sood ja rabad ning üle poole valla territooriumist katab mets.

Tõmbekohtadeks on Varbola linnus, mis on Eestimaa võimsamaid muinaslinnuseid, kus on võimalik tutvuda keskaegsete piiramisrajatistega, Põrgupõhja punker, Vana-Vigala mõis ja mõisapark, Haimre park ja kabel, Hirvepark, Niidiaia tammik, Konuvere kivisild, Russalu kivisild ning Vigala, Velise ja Märjamaa kirik. Samuti asuvad valla territooriumi erinevates piirkondades mõisad, nt Kasti mõis, Konuvere mõis, Loodna mõis, Mõisamaa mõis, Päärdu mõis, Russalu mõis, Sipa mõis, Sooniste mõis, Teenuse mõis, Vaimõisa mõis, Valgu mõis ja Vana-Vigala mõis, millest enamus on eraomandis. Majutuse ja ürituste kohtadeks Luhtre Turismitalu, Ruunawere Postimõis hotell, Ohukotsu küün, Majesi apartments, Hirvepargi hostel jt. Sündmusteks Märjamaa folk ja Märjamaa Päevad, Hard Rock Laager, Varbola Puu, Velise sügislaad ja Poti laad. Ajaloo-, kultuuri- ja haridusvaldkonna ning rahvapärimuse sihtkohana on turismiarendamisel suur potentsiaal Sillaotsa Talumuuseumil.

Väljakutsed:

- Märjamaa valla turismipotentsiaal on kasutusele võetud.
- Märjamaa on atraktiivne turismisihtkoht.
- Turismisihtkohad ja -väärtused on kaardistatud.
- Luua Märjamaa kui sihtkoha turunduskontseptsioon.
- Märjamaa uue tunnuslause, sümboolika ja logo väljatöötamine.
- Turismiobjektide- ning muinsuskaitsealuste objektide juurdepääsuteede rajamine ja/või rekonstrueerimine.
- Märjamaa kui turismisihtkoha turismiobjektide kaardistamine ning elektroonilise vaatamisväärsuste kaardi loomine ning turundamine.

Eesmärk:

- **Märjamaa vald on populaarne turismisihtkoht, turismipotentsiaal on hästi ära kasutatud ning turismiarendajad teevad omavahel koostööd. Välja on arendatud mitmekesised turismiteenused ja -tooted erineva huvi, soovide ning võimalustega inimestele.**

3.7. Ühistransport

Märjamaa vallas on ainukeseks ühistranspordi liigiks bussitransport. Bussitranspordi võiks tinglikult jaotada kolmeks:

1. Kaugliinid – kaugliinid on suures osas kommertsalustel Tallinn-Pärnu ja Haapsalu-Tartu suunal tegutsevad bussiliinid.
2. Maakonnaliinid – maakonnaliinide kaudu on ühendatud vallakeskus ja külad maakonnakeskusega.
3. Õpilastransport – valla poolt rahastatavad ning tellitavad koole teenindavad eritranspordiliinid, valdavalt vallasisene.

Märjamaa Vallavalitsus on Raplamaal ühistranspordi korraldava MTÜ Põhja-Eesti Ühistranspordikeskuse (PEÜTK) liige. Kaugliinide korraldamisel tehakse aktiivset koostööd Maanteametiga. Õpilastranspordi korraldab Märjamaa Vallavalitsus.

Väljakutsed:

- Ühistranspordikorraldus ja liinigraafikud ei rahulda elanike vajadusi.
- Ühendused piirkondade ja eritasandiliste keskustega ei ole piisavad.

- Ühistranspordi kasutamise võimalused ei ole tagatud kõikides piirkondades.
- Transpordivõrgustik ei ole optimaalne ja erinevate liinide ühilduvusega on probleeme, täiendamist vajavad ümberistumise võimalused.
- Nõudetranspordivõimaluste arendamine.

Eesmärk:

- **Ühistranspordi võrk on inimeste vajadusi arvestav, mugav ja turvaline liikumisvõimalus.**

3.8. Valla juhtimine, koostöö ja avalik kord

3.8.1. Juhtimine

Valla juhtimisel on strateegiliste dokumentidena aluseks valla üldplaneering ja arengukava. Finantsplaneerimisel lähtutakse eelarvestrateegiast, mis koostatakse neljaks eelseisvaks eelarveaastaks. Käesolevat arengukava toetavad valdkondlikud arengukavad (valla ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni arendamise kava, jäätmekava, energiamajanduse arengukava, haridusasutuste arengukavad), vajadusel koostatakse täiendavalt nt teehoiukava ja teisi valdkondlike arengukavu.

Valla juhtimine on avatud, kõigil elanikel on võimalik otsuste kujundamisel kaasa rääkida. Strateegiliste investeeringute kavandamine toimub keskselt, kohapealsete küsimuste arutamine ja lahenduste leidmine piirkonnapõhiselt ja võimalikult rohujuure tasandil. Valla arengu suunamine toimub tasakaalustatult, vald toetab sidusust erinevate piirkondade, sh keskus-tagamaa vahel.

Avalike teenuseid osutatakse lähtudes kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses sätestatust ja kohalikest vajadustest lähtuvalt.

Märjamaa valla Vigala piirkonna elanike ja kodanikuühenduste tõhusamaks kaasamiseks on moodustatud Vigala osavald.

Väljakutsed:

- Tagada elanikele hea ja turvaline elu jätkusuutlikus omavalitsuses.
- Muuta omavalitsusüksuste osutatavad teenused mitmekesisemaks, kvaliteetsemaks ja suurendada nende kättesaadavust.
- Rakendada omavalitsuse teenistusse spetsialiseeritud, asjatundlik ja motiveeritud ametnikkond.
- Suurendada elanike võimekust oma probleeme iseseisvalt lahendada.
- Võimaldada juurdepääs teenustele, mis nõuavad ametnike suurt professionaalsust.
- Kaasata valitsemisel elanikud ja kodanikuühendused oma elukeskkonna korraldamisse.
- Olla omavalitsusena võimekas ja usaldusväärne koostööpartner nii siseriiklikult kui rahvusvahelisel tasandil.

Eesmärk:

- **Vallas toimib strateegiline, avatud ja kogukonda kaasava juhtimismudel.**

3.8.2. Piirkondlik ja rahvusvaheline koostöö

Märjamaa vald on Eesti Linnade ja Valdade Liidu ning Raplamaa Omavalitsuste Liidu liige.

Märjamaa vallal on rahvusvahelised koostöö- ja sõprussuhted järgmiste välisriikide omavalitsustega:

- Vara Kommuun Rootsis;
- Raahe vald Soomes;
- Cesvaine vald Lätis;
- Łącko vald Poolas.

Välissuhete arendamine põhineb vastastikustel kokkulepetel, mille eesmärgiks on kasulike praktikate ja kogemuste tutvustamine ning inimeste omavaheline suhtlus kultuuri-, sotsiaal-, hariduse-, ettevõtluse- jm valdkonnas.

Eesmärk:

- **Lähtuvalt vastastikusest huvist tehakse koostööd kõigi Eesti omavalitsustega.**
- **Säilitatakse olemasolevaid ja luuakse uusi vastastikusel huvil põhinevaid rahvusvahelisi koostöö- ja sõprussuhteid**

3.8.3. Avalik kord ja turvalisus

Märjamaa vallas on sõlmitud korra kaitseks leping turvafirmaga Forus Turvateenused AS (endine Securitas Eesti AS). Valla hallatavate asutuste territooriumile on kokku paigaldatud 25 turvakaamerat, neist Märjamaa Noortekeskuses 8, Märjamaa bussijaamas 7, Märjamaa Gümnaasiumis 8, sotsiaalkeskuses 1 ning Märjamaa Muusika- ja Kunstikoolis 1.

Märjamaa vallas tegutseb riiklik päästekomando asukohaga Märjamaa alev ja neli vabatahtlikku päästekomandot: Valgus, Varbolas, Lauknal ja Vana-Vigalas. Vald koostöös Politsei- ja Piirivalveametiga tunnustab igal aastal abipolitseinikke nende panuse eest avaliku korra tagamisel.

Märjamaa vallas tegutseb kaitseliit. Naiskodukaitse Märjamaa ringkond korraldab erinevaid lastele ja peredele suunatud tegevusi ning on kaasatud aktiivselt piirkonna sündmuste läbiviimisesse. Tegutsevad Kodutütarde ja Noorkotkaste rühmad.

Rapla maakonna omavalitsusüksustel on moodustatud ühine kriisikomisjon ja kinnitatud kriisikomisjoni põhimäärus. Märjamaa vallast kuuluvad Rapla Maakonna kriisikomisjoni vallavanem. Lisaks on Märjamaa vallavalitsus kinnitanud eraldi Märjamaa valla kriisistaabi koosseisu.

Väljakutsed:

- Valvekaamerate võrgustik ja kaamerate kvaliteet ei ole piisav turvalisuse tagamiseks ja kahjude hindamiseks.
- Operatiivne ja osapooli rahuldav valvekaamerate jälgimissüsteem puudub.
- Kodanikukaitse tegevustele pööratakse vähe tähelepanu.
- Ulatusliku kriisi korral puudub võime suurele hulgale abivajajatele vältimatut sotsiaalabi korraldada.
- Kerksuskeskuste arendamine.
- Kriisispetsialisti ametikoha puudumine.

Eesmärk:

- Märjamaa vallas on turvaline elada, toimib koostöö politsei, päästeameti, kaitseliidu ja teiste vabatahtlike organisatsioonide vahel.
- Suurenenud on elanike kriisiteadlikkus ja iseseisev valmisolek, inimesed suudavad end kriisi ajal kuni abi saabumiseni ise kaitsta ning vajaduse korral üksteist aidata.
- Suurenenud on kohaliku omavalitsuse tasandi kriisialane võime.

Eesmärgi saavutamist mõõtvad indikaatorid:

- Registreeritud väärtegade arv väheneb iga-aastaselt 5 %, algtase 2021. aastal 87 väärtegu
- Tulekahjude arv väheneb iga-aastaselt 5 %, algtase 2021. aastal 10 tulekahju

Valla arengukava aitab ellu viia Siseturvalisuse arengukava 2020-2030³⁰ ja Raplamaa arengustrateegia 2035+ eesmärki – ennetava ja turvalise elukeskkonna kujundamine, kiire ja asjatundlik abi, kindel sisejulgeolek, tark ja innovaatiline siseturvalisus.

³⁰ <https://www.siseministeerium.ee/stak2030>

4. ARENGUKAVA SEIRE

Vastavalt Märjamaa Vallavolikogu 20.03.2018 määrusele nr 22 „Märjamaa valla arengukava ja eelarvestrateegia koostamise kord“ toimub arengukava täitmise seire iga-aastaselt. Vallavalitsuses valdkonna eest vastutavad ametnikud ning vallast sõltuvad üksused esitavad vallavalitsusele iga aasta 1. aprilliks ning volikogule aprillikuu korraliseks istungiks ülevaate arengukavas ettenähtud eesmärkide täitmisest ning arengukava ja eelarvestrateegia muutmise vajadusest. Arengukava ja eelarvestrateegia muutmisel koostatakse arengukava ja eelarvestrateegia uus redaktsioon, järgides eelnimetatud korra § 2 lõigetes 4-12 sätestatud. Olulisel kohal on valdkondlike tegevuste ja investeeringute kava läbiarutamine ning nende ajakohastamine nelja aasta perspektiivis koos valla eelarveliste vahendite kasutamise läbiarutamisega. Arengukava on aluseks kohaliku omavalitsuse üksuse eelarve koostamisel, kohustuste võtmisel, varaga tehingute tegemisel, investeeringute kavandamisel ning investeeringuteks toetuse taotlemisel.

LISAD

Lisa 1. Märjamaa valla tegevuskava

(Lisatud eraldi dokumendina)

Lisa 2. Märjamaa valla investeringute kava 2024-2028

(Lisatud eraldi dokumendina)

Lisa 3. Märjamaa valla eelarvestrateegia 2025-2028

(Lisatud eraldi dokumendina)